

NACIJI SO POBRALI V ARMADO tudi napol otroke. Nekaj jih je na gornji sliki. Ujeti so bili od ameriških vojakov na zapadni fronti. Izgledajo le malo starejši kot francoski otroci, ki stoje na pločniku.

Jugoslavija v igri velesil za "sfere vpliva"

KRALJ PETER ZAHTEVA, DA SE MU PUSTI TAKOJ NAZAJ NA PRESTOL. — CHURCHILL SVARI, A STARI MAGNATI SE BOJE, DA JE POKOJNE JUGOSLAVIJE RES KONEC

Ko so jugoslovanski reakcionarji v Londonu, v Kairu in doma uvideli, da se le še s trmo kaj doseže, so zaobrnili svoj plase po vetrinu in zarenali na demokratično strugo.

Kaj je demokracija, tega on ne vedo. Poudarjajo le, da ako se kralj Peter ne vrne, in če bo prevladal Tito, bo bodoča Jugoslavija komunistična.

Preklican dogovor

Ko se je moralna čaršija, zapovedana v ubežni vladi, lanskem poletju umakniti, se je umaknila le iz vladnih služb, a češko pa je bila še zmerom deležna.

Ob enem se je zadovoljila z nasvetom, da naj gre zamejna vlad v Kairo in pa da naj se mladi Peter briga še za kaj druga kot za svojo ženitvijo.

Ozval se je. Njegova brigade, tako pravi on, da se vrne čimprej v Beograd. Seveda z vsem svojim spremstvom, ki ga je za cel vklj. To, da je mladi kralj popolnoma neodgovorna oseba, ni nobena tajnost. Rojen je bil s "srebrno žlico v ustih". V prvem hipu nevarnosti je pogbenil. V Londonu si je najel eno najlepših palac in njegov limozin je najlepši v tem sedemmilijonskem mestu.

Kaj hoče Peter?

Ko je Ivan Subašić v lanskem poletju na posvetovanjih s Stalinom in Churchillom od obeh izvojeval priznanje, da mora biti bodoča Jugoslavija federativna država, je izgledalo, da bo to vprašanje, kar se bodoče mirovne konference tice, zlahka rešeno. Churchill je ob enem pristal v pogoj, da savojskega Umberta ne bo sillil nazaj na prestol, pač pa, da se naj na vprašanju monarhije izrazi italijansko ljudstvo v slobodnih volitvah.

Vse so med sabo uredili že v lanskem poletju, podrobnosti pa v minuli jeseni.

Peter preklican dogovor

Minuli teden pa se je Peter premislil in rekel, da tisti dogovor zanj ne drži. Kako je prišel do tega?

Popolnoma lahko! Peter je član družine, ki je osvobodilna fronta ne mara, ni pa je odvrgla, zato se dvor zanaša na Anglijo in Ameriko v nadu, da mu bosta pod pretvezo ustavnosti pomagali na tron.

Pravi vzrok mednarodnih sporov je strah posedujočih pred ljudstom, ki je obljub že sito in zahteva pravic ter kruha

Na Poljskem, kolikor jo je pod lublinsko vlado, dele kmetom zemljo. Konfiscirali so jo veleposestnikom. Polja in gozdovi, ki jih je prej posedovalo v tem delu Poljske 698 veleposestnikov, so bila razdeljena med 111,000 družin. (Vir: UP v poročilu iz Lublina, priobčeno v Chicago Daily News 11. jan.) Posestvo grofa Potockija, ki je obsegalo 10,704 hektarov (hektar je približno dva in pol akra), je bilo razdeljeno med one, ki so ga obdelovali, njegova graščina pa spremenjena v državni sanatorij.

Poljski šlahti, ki sedaj ve toliko priovedovati o demokraciji in ustavnosti, je delitev zemlje med one, ki jo obdelujejo, tolovajstvo in komunizem, rop in sploh zločinstvo brez primere.

Vlada v Lublju si je vzlinc temu upala zaseči te prostrane graščine, ne upa pa se dotakniti cerkevnih veleposestev, ker to bi razdražilo ves klerikalni aparat širom sveta, ki že sedaj kipi ježe. Zato je izjavila, da kar se cerkvene imovine tiče, se bo o nji lahko sklepal šele kadar bo vsa Poljska osvobojena in nova zbornica pa izvoljena od vsega ljudstva.

V boju bogatih proti revnim je povsod enaka povest.

Ameriški industrialni magnati in reakcionarni politiki, ki posečajo Francijo, se z nje vrčajo poln gnjeva proti masi, ki je kajpada "komunistična" in ogroža red in mir ter privatno svojino. Ampak v nji ima glavno besedo človek z zavihano srajco, ne pa "klub milijonarjev"...

V Italiji se s pomočjo zavezniške oborožene in relifne sile utrije stari red privilegijev in hierarhije, z dinastijo na čelu. Isto v Grčiji in enako se poskuša v Belgiji.

V Jugoslaviji so stari reakcionarji izvzvali novo krizo v zamejni vladi, v naporih, da državo ohrani in onim, ki so jo do te vojne tako svobodno izzemanli.

Po svetu tli in ponekod vre. Boj je med dvema slojema: Na eni je tisti, ki je dosedaj gospodaril, lastoval, izkorisčal in ukazoval. Na drugi je delavska in kmečka raja, ki je spoznala, da ji obljube vladajočih ne bodo hasnile, pa zahteva radi tega pravic in kruha na načine, ki se ji zde najboljši za dosego svojih ciljev.

Vojna v Evropi zasenčuje vojne v Aziji, da-si je enako važna

Dne 10. januarja so ameriške invadivarde otok Luzan na Filipinih. S tem so prisile v bližino filipinskega glavnega mesta Manila. Ker pa je zanimanje Anglie in Amerike predvsem osredotočeno na vojno v Evropi, se ameriška javnost ne zanima dovolj za vojno na Pacifiku, dasi je za bodočnost te dejede prav tako važna. Posebno pa, ake so pomisli, da se gre tu za odnosaje na Pacifiku, pa s Kitajsko in glede kolonij, ki jih imajo evropske države v Aziji in na otokih Tihega morja.

V vojni s Hitlerjem so doma lega vse dejede na svetu. A v vojni z Japonsko pa faktično le Zed. države. Ko je mikado udaril na Pearl Harbor, in na angleško trdnjava Singapor, smo bili v vojni preko noči, toda ne

toliko z Japonsko, k: nas je napadla, ampak z Nemčijo.

Veliko naših fantov je sedaj na Pacifiku, kjer se bore za izgon Japonskih čet z naših in drugih otokov. Vrhovni poveljnik ter vojaških akcij je general MacArthur. Gre s svojimi ekspedicijami z otoka do otoka, da izžene z njih japonske posadke, in tak se je vrnil v minulem decembri tudi nazaj na Filipine. Predvsem na filipinski glavni otok Luzon.

Ameriška invazija vanj se je posrečila, kar je veliko rečeno, upoštavajoč, da so se japonske posadke borile do zadnjega moža v veri, da le če vztrajajo do skrajnosti, jim bo mogoče izvajevati saj sporazumno mir, ake ne bodo mogli docela zmagati v vojni.

Philip Murray je pred kongresnim odsekom zatrjeval, da ni v tej deželi nobenega razloga uvajati prisilno delavnico. Roosevelt je priporoča, ne le priporoča, ampak tudi zahteva jo! To je v svoji poslanici kongresu posebno poudaril. Rekel je, da ko jo je prvih predlagal, mu je bila zavrnena, a sedaj, ko stopa drugič pred konгр. z enako naredbo, upa, da bo odobrena.

Ko se je prvih odločil za prisilno delo v področju privavnih kompanij, četudi pod geslom, da gre za vojne potrebščine, dejal, naj se tako postavo sprejme za eno naredbo, da se vse vojne dobičke odpravi. Kon-

gres, v katerem je ogromna večina vojnih dobičkarjev, tega priporočila kajpada ni hotel upoštavati.

Roosevelt je vsled te izkušnje zadnjic predlagal samo še "draftanje" delavcev — profiterjev se ni dotaknil.

Vse to se je seveda izvršilo po volitvah, v katerih je politični odbor unij CIO v kampanji za kandidate dem. stranke potrošil nad milijon dolarjev.

AFL in CIO sta proti prisilnemu delu. A obe zvezni sta podpirale v lanskih volitvah kandidate, ki so z Rooseveltom vred za "free enterprise" in za "draftanje" delavcev.

Sedaj, ko se vrše v kongresu zaslivanja o takih predlogih, so zastopniki AFL in prav tako CIO proti prisilni delavnicam.

Pri tem ima AFL saj to zadodženje, da uradno ni podprtja demokratske, ne republikanske stranke, a odbor politične akcije CIO se je postavljal, da je sijajno zmagal. V kampanji za izvolitev kandidatov demokratske stranke je potrošil blizu pol-drug milijon dolarjev — in rezultat?

Rezultat so multimilijonarji v najbolj važnih zveznih uradih. Rezultat je dalje zavojena vranja politika, ki pripoveduje

Zaviranje draginje s subvencijami je varanje samega sebe

Cene živiljenskih potrebščin se drži navzdol kolikor mogoče posebno v vladnimi subvencijami. O tem se v časopisu le malo piše, a toliko več pa v tistih vladnih uradih, ki imajo opravka s tem. N. pr., v vladni zahtevi, da cene mesu, mleku, maslu, moki itd. ne smejo prehitro navorzor, se je dalo proizvajalcem omenjenih stvari v vladnih subvencijah lani \$863,000,000 iz zvezne blagajne. To se pravi, da smo plačali za vse omenjeno v resnicu več, kot pa je nam računal grocerist, mlekar ali pa mešar, kajti prekupci so dobili v obliki subvencij, torej z našimi davki, blizu ene milijarde podpore, zato, da bi direktno cene v prodajalnah držali na čimniji stopnji. Oziroma ne več kot "do stopra".

Poleg omenjenih dajatev je zvezna blagajna subvencirala prekupce gasolina, transportacijo (posebno zračno plovbo) in še marsikaj, česar ji ne bi bilo prav nič treba, pač pa bi moral uvesti kontrole nad dobičkarji, ki hočejo milijone profita čez noč. A izgleda, da se vladata ře zmerom spotika najbolj nad delave in jih skuša z novimi naredbami še bolj navijati, profitirjam pa dopušča pod geslom "free enterprise" prost po pot.

Prevažanje ranjencev v letalih

Ameriška ambulančna letala v Evropi so prevozila z bojišč na kontinentu v bolnišnice v Angliji 100,000 ranjenih vojakov.

Odražitve v Chicagu

Cene živiljenskih potrebščin so v Chicagu lani narasel 2.4 odstotka.

Dogodki na Pacifiku skozi minulih nekaj mesecev pa so Japonce takoj presenetili, da so se odločili na eni strani zavirati ameriško bojno silo kolikor največ mogoče, in na drugi strani pa z diplomacijo. Japonska je v ta namen poslala v Moskvo svoje najspodbujnejše diplomate in Zed. države pa se trudijo, da Rusija pride tudi v vojno zoper Japonsko. Ako sedaj še noč vanjo, pa naj udari saj takrat, ko se bo Hitler podal.

Ampak Rusija, ki bo bržko z Japonsko po svoje obračuna, molči, a ob enem je minuli teden udarila po nemških armadah toliko, da so se morale maršikje na več ko tisoč milj dolgi fronti umakniti.

Tako je mogoče, da se bomo v naslednjih tednih lahko več zanimali za vojno na Pacifiku in pa za udar rdeče armade, kajti kar se zapadne fronte tiče, se zdijo, da je prisila do neke točke in obstala ob nji. Rdeča armada se je v tem stanju lotila zmagati na vzhodni fronti.

nekaj o demokraciji, toda zmerom s stališčem izkorisčevalcev, kajti vsaka druga demokracija je po njihem zatrjevanju "brezbožni komunizem".

Ako se pomisli, da so delavške unije CIO in več ali manj tudi unije AFL potrošile skupno direktno in indirektno okrog pet milijonov dolarjev v kampanji za svoje "priatelje", in se potem hvalile z zmago, a sedaj pa steme nad rezultati svojega "triumfa", ali ne bi bilo boljše, če se bi odločile delati rajše kar naravnost za socialistični program, namesto da igrajo raketirjem in kapitalizmu v roko?

Era naših glavnih nalog letos, ko razpečamo Družinski koledar, je Majski glas, ki ga bo treba urediti tako, da bo res delal čast štiridesetletnici Proletarca, in potem ga seveda tudi razpečati, da pride med ljudstvo v tisočih izvodih. In druga, toda prav tako važna naloga je širjenje Proletarca. Vsi, ki jih naše gibanje zanima, in posebno tisti, ki so aktivni v njemu, so vabljeni, da izrazijo o tem v listu svoja mnenja in nasvete.

Predsednikova poslanica kongresu ob enem odgovor Churchillu

Napisal DONALD BELL

Predsednikova poslanica dne 6. januarja je bila naslovljena kongresu, toda precej je ljudi v deželi in tudi izven nje, ki so v njej lahko našli odgovor na svoja vprašanja. Med njimi se nahaja najbrž tudi urednik angleškega lista "Economist". Pred par tedni nas je še napadal radi tega, ker so ameriški politiki in pisatelji obozljali Anglijo radi njene politične nemoralne, in nam grozil, da se bo Anglia obrnila proti nas in se naslonila na Rusijo. A kmalu pa je začel "Economist" ameriškemu ljudstvu razlagati, kako je treba ravnati. In jasno je bilo čutiti miglja, da bo Britanija šla svoja pota, tako v političnem kot v vojaškem pogledu.

Ta zadnji napad je še bolj valjen kot prvi, ker ga je podpirala tudi drugo več ali manj inspirirano časopisje, kot Edenva "Yorkshire Post", "London Times" in Beeverbrookov "Evening Standard". Vsi dobro informirani opazovalci so takoj spoznali, da je imela visoka roka svoje prste vmes. Ves ta kor je zahteval pojasnila o naslednjih točkah:

1. Vojaška strategija — Zedinjene države so krive, da ne vodimo strogo evropske vojne, temveč delimo svoje napore na dvoje bojišč.
2. Montgomery naj postane namestnik vrhovnega komandanta.
3. Evropske probleme naj rešita Rusija in Anglia, prva na vzhodu, druga na zahodu. Amerika naj se ne meša v njene zadeve.
4. Gledi Nemčije naj bi Anglia spremnila geslo brezpostojne predaje, katero je iznadel Roosevelt, a je koristno le Rusiji in Franciji.

5. Amerika naj ne kritizira angleške politike v Indiji in Palestini.

6. Britanija se mora braniti ameriškega trgovskega imperija — Amerika naj pove kaj hoče.

Ako oni angleški kritik, ki je ustvaril teh šest točk, čita predsednikov poslanico, kaj bo načel v njej?

Glede prve točke, vojaške strategije, je predsednik opominil, da smo se posvetili najprej Evropi, da rešimo Britance in Ruse, a da smo morali mislit tudi na Kino, ki bi se bila sicer mogla sesuti.

V pogledu vrhovne komande v Evropi je predsednik potrdil, da uživa Eisenhower njegovo največje zaupanje. Ono malenkostno spremembo, katero smo videli v dneh nemške protiofenitive je izvedel general Eisenhower sam, brez pritiska, v skladu s potrebami na fronti.

Tretjič, glede ureditve Evrope: v tem vprašanju ne boste odločala niti Rusija niti Anglia, temveč Evropa sama. Ameriška politika nevmešavanja ne pomeni, da smeta Rusija in Anglia delati kot jima drago, temveč da morati biti previdne s svojim pritiskom, tudi taki bi raditev imelo priti kje do izgredov manjšega obsegata. Predsednik pravi, da bodo evropski narodi svoje težavne probleme sami razrešili — značilno je, da predsednik ravno na tem mestu preide na vprašanje nesoglasij med zavezniški. Priznava, da je vsaka politika nemogoča, aki ni za njo nobene sile, da jo podpre. Obenem pa je naglasil, da politika sile ne sme postati odločilni faktor v mednarodnih odn

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DŽ. AVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka po pooldne za priobčitev v številki tekočega teden.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864**"Sfere vpliva" svojstvo tistih vlad, ki so za politiko sile**

V odnošajih med državami velja že oddavna pravilo, da če si močari, je pravica na tvoji strani, na podlagi načela, da "moč je pravica in pravica je moč". Ako pa nisi močan in bogat, imas lahko še tako pravnične zahteve in smotre ne bodo te upoštevali. In ako so tvoje zahteve na temelju pravice preveč upravljene in količ z njimi "red in mir" se ti lahko pripeti, da te na podlagi zakona za zaščito države vržejo v ječo. Taka je politika vlad napram ljudstvu domače dežele in v vnanji politiki proti malim deželam in kolonijam.

Nobena država niti izjema v tem pravilu. Razlika je le, da v enih niti kihniti ne smeš brez dovoljenja, ker bi se to lahko smatralo, da ščuje proti obstoječi vladni, dočim v drugih lahko veliko rečeš tudi proti nji, dokler ji nisi nevaren ali pa škodljiv. V Zed. državah lahko zabavljš tudi čez predsednika, a nevaren obstoječim ustanovam postaneš šele, ako organizirano deluješ za odpravo ekonomske uredbe, ki temelji na izkorisčanju delavnih mase.

Kakor izkorisčajo posedujoči sloji ljudstvo svoje dežele, tako izmogavajo močne države šibkejše na podlagi pravila, da je njena dolžnost slediti ukazom mogočnih zato, ker si sama ne more pomagati, pa je potrebna "zaščite".

Ze v prejšnji vojni se bi imelo do staro načelo spremeniti. Politika sile bi se morala umakniti politiki pravičnosti in enakopravnosti, pred katero ti bili enakovredni majhni kot veliki harodi.

Ni vzel dolgo, ko je vsakdo lahko spoznal, da je bilo Wilsonovih 14 točk le za vado, ki jih Francija in Anglija nista nikoli nameravali sprejeti za resne, kajti vezani sta bili na medsebojne tajne pogodbe, na tajno pogodbo z Italijo in po boljševiški revoluciji pa so se vse vlade zedinile za boj proti nji in pomagale beli gardi.

Ker jim ni uspelo, so boljševiško državo ogradi s "sanitarnim kordonom", v katerem je bila glavni člen Poljska, drugi pa Madžarska, Rumunija, baltiške dežele, Finska, Jugoslavija, Bolgarija in sploh kakršno pritiklino so še mogli pridejati zraven. Tuk tega kordona je lahko le Čehoslovaška, s svojimi predstavnikoma Masarykom in Benešem, stala ponosno na svojih nogah. A v svoji vnanji politiki se je opiral ob Francijo in se zanašala pred nemško nevarnostjo največ na vladu v Parizu. Ko je uvedla, kaj se godi, je delovala za zvezo Francije z Rusijo, da se na način reši.

Po prejšnji vojni je bila skoro vsa Evropa od sovjetskih meh proti zapadu sfera francoskega vpliva. Z Mussolinijem in Hitlerjem in degeneriranjem francoskega kapitalizma, ali bolj, francoske reakcije, se je to polagoma spremnijo Nemčiji in Italiji v dobro.

Anglija in Francija sta si po prejšnji vojni zelo pomagali z osvojitvijo nemških kolonij in z odvzemom koncesij nemškemu kapitalizmu v deželah, ki so bile prej pod Avstro-Ogrsko ali pa pod nemškim gospodarskim in političnim vplivom. Rusija je bila ogranjena z verigo nji neprrijateljskih vlad in izolirana.

Skozi vsa leta od prejšnje do te vojne se je tekma velesil za kontrolo in vpliv v prigrabljenih in v malih neodvisnih ter izpod Avstro-Ogrske osvobojenih deželah, na Kitajskem in v latinski Ameriki, Ostrila, in tako se je moralno zgoditi to kar se je.

Sedaj, ko je očitno, da se stara politika nadaljuje, čeprav ovita v lepe oblike, je tu veliko zgrajanja — največ seveda proti Stalini in Churchillu.

Moskva je odločno proti obnovitvi "sanitarnega kordona", zato zahteva v tistih deželah, katere so imele prej nji sovražne režime, po tej vojni prijateljske vlade. To pomeni, da pridejo pod sovjetsko sfero vpliva.

Trdijo, da so se "veliki trije" na sestanku v Teheranu zupno o vsem domenili. A upor proti reakciji v Grčiji in angleško posredovanje, dalje politika sovjetske vlade v Bolgariji in v obmejnih deželah, in pa nesoglasje med vnanjimi ministrstvi teh treh dežel, dokazujojo, da jim v enotnosti ne gre gladko.

V zveznem kongresu, v časopisu in v radiu pritiskajo na Roosevelt, da naj se potegne za Poljsko, da naj prime Churchilla za ušesa in da naj pove njemu in Stalinu, da atlantskega čarterja nikakor ne odstopi.. Te vrste kritiki so si nadeli svetniški sijaj, češ, le mi smo dobri, edino mi ne zasledujemo nikakršnih sfer, v vojni smo nesebično, in kot vselej, bodo drugi na dobičku, mi pa imeli dolg nos.

Resnica je, da Zed. države zasledujejo politiko vpliva, kar so postale toliko močne, da so si upale stopiti v tekmo z evropskimi državami in z Japonsko. Naša Monroe doktrina v bistvu pomeni, da smatramo Južno in Centralno Ameriko za našo sfero vpliva, za naše ekonomske dvorišče. Ako se v kaki teh dežel pojavi nam nepriznana vlad, kot se je n. pr. v Argentini, smo ji prav tako nasproti, kot je n. pr. Moskva proti nji nepriznanim vladam. In sedanja argentinska vlad bi že padla, če bi nam proti nji hotela Anglija diplomatično in ekonomsko pomagati. Toda Velika Britanija je odvisna od argentinskega meseca in žita in vrh

SKUPINA ŽIDOV, ki je bila po prihodu rdeče armade v dotični kraj na vzhodni fronti osvobojena iz nacističnega jetniškega tabora.

KATKA ZUPANČIĆ:

IVERI

Polni škrničlj ...

Svoj čas so se mi zdele take male, po stanovanjskih mestnih predelih razklopjene prodajalne kaj malo važne in še manj zanimive. Ali zdaj imam janž drugačno sodbo.

Navezane skoro le na svojo sosesko, morajo imeti na razpolago vsega, od žebličkov, pa do metle, od moke, mesa, sočivja, popra in papirja, pa do timijana in aspirina. Aspirin je posebno važen; z njim si preženeš glavobol, ki ti ga dolgo čakanje povzroča.

Kajti sta v trgovini samo dva: eden te oskrbuje z mesom, drugi pa polni veliki škrničlj, ki si ga moraš prinesi s seboj, ako nočeš izgubiti česa domovgredje. Tudi ne zadostuje, da znata tehtati in računati po božjih in človeških postavah, biti morata dobro diplomat, ki zna ta recimo ukoriti otroka s tem, da ga pohvalita. "Cukrčke bi rad? Ampak takle razumen deček, kot si ti, si jih pa ne bo jeman sam, kaj ne da ne ...?"

Nekateri budni trgovci so svoje blago že davno poskrili, drugi so jim sledili, da so ga pozneje pod roko prodajali po cenah, ki so bile proti našim plačilom kakor gore proti krtinam. Zaman so nam bile živežne karte in na njih zaznamovane cene, ki so se še zmerom krije z našimi po toliko in toliko procentnih dokladah zvišanimi dohodki. Zaman smo z očmi prebadali trgovca in njegovo postavko, ki je bil razstreljen v mejah — na pačirju ...

Taka pozabljivost je črna pika za prodajalno. Se par takih pik, pa si pojde dolar iskati taki prodajalce, ki nimajo v glavnem tunela.

Zdaj za časa vojne so se — kakor vse druge — tudi ti prodajalci nekoliko spremenili. Zrastlo jim je nekaj grebenu podobnega. Do popolnega grebena je vendar še daleč, zakaj kupovalci znajo rabiti i škarjaste jezike, če treba.

Modre in rdeče znamke, poleg še "stropne" cene povzročajo rade živčno napetost. In je ob takih prilikah še najbolje rešeti vremenske zadeve, dokler se ozračje ne razčisti. Ze nad tisočkrat pogreto vprašanje "ne veste, da je vojna" rada ob-

tega, kaj zato, če je vladova v Buenos Airesu fašistična! Saj je brasilska vladova, ki je pod vplivom Zed. držav, tudi!

Politika zaveznikov ob času invazije v francosko Afriko, sedaj v Italiji in na Grškem, pa na Kitajskem, v latinski Ameriki, v Španiji in na Portugalskem nikjer ne dokazuje, da je to samo vojna za demokratične ideale, ampak je tudi tekma za olje in rudo na bližnjem vzhodu in kjerkoli, v kateri so Zed. države pridno udeležene. Pred nekaj meseci je prijavila svoj pristop v to dirko tudi Moskva.

Dokler je Churchill vztrajal, da je njegova naloga ohraniti imperij Velike Britanije — to se pravi, njen imperializem, njen politični sila — in dokler bo ameriška vladva prisegala na načelo da je za obvarovanje "svobodnega podjetništva" (free enterprise), ima Moskva sijajno polje predstavljati se delavcem in brezpravnim kmetom za edino zaščitnico. Oboji so v Evropi njena "sfera vpliva". To dela sedanjem tekmo v marsičem drugačno kot pa je bila ona po prejšnji kapitalistični vojni. Kdor je za ohranitev imperializma in starega kapitalizma, sili v prošlost in z njim je reakcija, ki je imela v prošlosti raj. Stalin — ki so mu državni interes Sovjetske unije prav gotovo tako temeljni zakon, kakor Churchill interes Velike Britanije, pa ima v tej tekmi to prednost, da se mu ni treba boriti za ohranitev prošlosti, zato lahko žida na maso v vseh obubožanih deželah v Evropi in v Aziji.

dajalnah tabu. Neki moški se je že za zadnje volilne gonje le od strani dotaknil, pa so mu temni pogledi hitro zaprli usta. Dal pa si je duška s tem, da je kupil velik kos govedine. "Kaj bi rezali, kar vse skupaj mi zavijete ..." — Ampak kuponi, teh da bo treba veliko, ga je opazil mesar in prodajalec v eni osebi. "Ah, kaj! Nisem ženska, da bi po mrvicah kupoval!" Visoko vzrvan je z mogočnim zavitkom odšel skozi vrata.

Cez pet, šest minut pa prisopila s taistim zavitkom njegovemu ženo. "Ne vem, kaj mu je padlo v glavo ..." Oni dan se je neka žena spomnila Charlije Chaplinja in njegovih krijev. "Tako vam rečem, da je dekle le za njegovim denarjem ..."

Bilo je takoj precej odziva in kaj kmalu se je naša družba porazdelila v dva tabora: ženske so držale s Chaplinom, moški pa z deklatom. Mislim, da je v ljudeh več nevoščljivosti, nego škodoželja in v mnogih je tudi večji ali manjši šepec sadizma. Mislim tudi, da bo človek postal človek, ko se bo rodil brez tistega slepega odrastka na ērevesju.

Izgube ameriške mornarice

Od napada na Pearl Harbor pa do konca decembra so znašale izgube ameriške mornarice 82,029 mož, izmed njih 31,441 ubitih. Tudi nekaj naših kongresnikov je precej godrnjalo o tamnijih razmerah.

Na Grškem je čezdalje slabše. Ameriško orožje, tanki in letala, se je rabilo mesto proti skupnemu sovražniku, zoper republikance. V tem jim pridno pomagajo grški fašisti, kateri so prej sodelovali z Nemci, ter grški rojalisti in drugi reakcionarji. Angleži, kateri se tako juško bore proti grškim republikancem, niso do sedaj napravili niti koraka za razorenje "Edesa", to je, grške desnice, kar jasno kaže njih torijske načane, postaviti kralja Jurija na prestol.

Isto se še vedno vrši v Belgiji, kjer se Churchill na vse pretege trudi, da ohrani Pierlotovo krmilo. Da, ko se konča vojna v Evropi, se bo boj šele začel.

Stari jugoslovanski predstavniki nekdajne vlade so pritisnili na kralja Petra, da naj ne prislane na regentstvo. Češ, ti si kralj in nobeden drugi! Kaj pada, da jim ni nič za Petra! Ampak on representira in zagotavlja dobre stare čase za beograjsko "čaršijo". Od tistega časa, ko je šla v ubežništvo, je precej vode steklo v Donavo. In kakor ne teče voda nazaj, tako se tudi čaršija več ne vrne.

Pri nas

Diesov odbor se ponovno oživi. In to pot za stalno. Njegov sponsor je bil stari steber reakcije — Rankin iz Mississippija. Kot izgleda, bo še precej takih prizorov. Naši republikanci in reakcionarji z juga so v nekaki koaliciji. Predsednikova poslanica novemu senatu in kongresu je bila dolga in se je tikala v splošnem sedanjega vojnega položaja. Da je bila vana, še posebno kar se tiče nas v tej deželi, o tem ni govorila.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Nič posebno razveseljivega zadnje tedne. Tisti optimizem in pričakovanje skorajšnjih zmag v Evropi zadnje poletje in jesen se je umaknilo vedno večjemu pesimizmu ter mislim o dolgem boju kateri nas čaka. Podrobnosti o nemški protifenzivni na zpadnem bojišču še sedaj prihajojo na dan. Da je bil to silen udarec, je neutajivo. Razni izvedenci, kateri bi morali vedeti bolje — se sedaj sprašujejo, kje vraga so Nemci dobili tisto moč?

Razumeti je treba, da so Nemci po svojem porazu v Franciji zadnjega avgusta in septembra dobili precej oddih, med tem ko so zavezniki porabljali čas za komunikacije in z dovažanjem orožja ter municije. To je Nemcem dalo priliko za mobilizacijo rezerv, takozvalnih "Volks Grenadieren", kateri so se, če se računa na kratko dobo njihovega vežbanja, dobro izkazali.

Nemci še vedno rabijo njihov pojavljajo "povračilno (maščevalno) orožje". "Vergeltungswaffe" št. 1 in 2. Prvo je v formi samoletala in drugo pa v obliki velikanske rakete. Prerokujejo, da bo ta forma smrtnega naskoka spremnila način bodčega vojskovanja, kar je lahko verjetno. Vprašati je treba samo ljudi v Londonu in v bližini Londona, kateri bodo to radi potrdili.

Kot izgleda sedaj, so Nemci skoraj na vsej črti ustavljeni ter v glavnem potisnjeni nazaj. Ali vendar je nemški naskoki na zpadni fronti podaljšal vojno za precej časa.

Politični pregled

Od časa do časa čujemo besede prerokov, kateri se povračajo iz Evrope po kakšnem tedenskem ali dvotedenskem obisku. Mr. Crawford od Manufacturers Association je eden poslednjih. Po njegovem poročilu je v Franciji vse narobe. Francoski "maquis" (ljudska osvobodilna vojska) so sami komunisti. Ce so kakšen nemški vlasti razstrelili — so pa toliko več ameriških okradli, tako, da o kakšni čednosti ni govor. Svoj čas v Franciji je kajpada porabil med tisto gospodo, kateri ni čutila teže Hitlerjevega jarma. Torej med takimi, kateri so mu precej sorodni.

Tudi nekaj naših kongresnikov je precej godrnjalo o tamnijih razmerah. Na Grškem je čezdalje slabše. Ameriško orožje, tanki in letala, se je rabilo mesto proti skupnemu sovražniku, zoper republikance. V tem jim pridno pomagajo grški fašisti, kateri so prej sodelovali z Nemci, ter grški rojalisti in drugi reakcionarji. Angleži, kateri se tako juško bore proti grškim republikancem, niso do sedaj napravili niti koraka za razorenje "Edesa", to je, grške desnice, kar jasno kaže njih torijske načane, postaviti kralja Jurija na prestol.

Na Grškem je še vedno vrši v Belgiji, kjer se Churchill na vse pretege trudi, da ohrani Pierlotovo krmilo. Da, ko se konča vojna v Evropi, se bo boj šele začel.

Stari jugoslovanski predstavniki nekdajne vlade so pritisnili na kralja Petra, da naj ne prislane na regentstvo. Češ, ti si kralj

POVESTNI DEL

VLADIMIR RIJAVEC:

DOLŽNOST

I.

Dvorišče se še ni rešilo mračka, gornja nadstropja pa so se že kopala v zgodnjih jutranjih žarkih, ki so silili vse niže, se rezko odbijali od šip, skakali v tesne sobe, noseč življenje s sabo, in so radovedno ogledovali truplo. Tako obsijano je vzbujalo v meni vtis popolne spokojnosti, zadostenja, miru, — le kdaj pa kdaj se je v smuku vetrata zganilo in se mi je zdelo, da je mrtvi oživel. — "Kaj me toliko gledate? Saj ni nič, pa tudi vredno ni," je razočarano — leno odmahnil z neznanško dolgima rokama, nikoli se nisem mogel načuditi tema dolgima, nesorazmerno dolgima rokama. V duhu sem si predstavljal njegov obraz, ki ga ni bilo videti; močno zadrgnjena zanka mu je potiskala glavo preveč nazaj. Zaripel, posinjal, z izbljenimi očmi in izplaženimi jezikom, — toda videti ga ni bilo in mi je pogled begal od odpeta delovnega jopiča do prekratkih temo modrih hlač, iz katerih so molele suhe noge v ponošenih čevljih. Sem tertijsa so zakorakale v prazno, da me je pretreslo in sem želel obrniti oči in misli drugam, pa mi ni uspelo, ne vem zakaj ne. Obešene me je privlačil z neznanško silo in bi ga bil gledal bog ve do kdaj, da me ni iznenada zgrabilna mamina ruka ter me potegnila v stran. Prav tedaj me je zgrabila, ko sem se motil s tankimi, koščenimi mrličevimi prstimi, kakršne so pač imele le čarovnice v pravljicah, in me tretio s pomisli, da bi me ti prsti ujeli, se me oklenili, me pobožali... Prestrail sem se, srce mi je nehalo utripati. Bliskovito sem se obrnil — — ter se umiril, ko sem zagledal pred sabo mater. In spominjam se: bil sem ji neskončno hvalezen, da me je zdramila ter me rešila grde podobe, ki me je potem še toliko in tolkokrat preganjala v sanjah, ki se je nisem mogel rešiti, tako globoko se mi je rezala v dušo. Ne, nisem je in je ne bom pozabil nikoli. Ostala mi bo grenak spomin iz mladosti, ki mi jo je izpolnila ter zasenčila marsikaj lepega v njej. Grenak spomin in najmočnejši.

V sobi me je premagalo. Z obrazom sem se vrgel na posteljo in zajokal. Mama me je tolažila, pa še danes ne vem, kaj me je tako tišalo, da sem se moral olajšati s solzami. Ali dogodek sam, ... ali morda prestrašen, začuden, bled obrazek, ki je trenutek pokukal skozi v lepo, v dobro.

Da vaši električni konopci trajajo dalj

Jih jimljite iz vtokala takole---

...Ne pulite jih ven na ta način--

Električnih konopcev in drugih predmetov je malo na trgu, ker so zadevne tovarne zaposlene z vojnimi naročili. Pazite na vaše električne predmete.

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

BUY WAR BONDS BUY WAR WAR BONDS

Se dolgo sembolehal. Kadar je sijalo sonce, me je mama peljala dolni dvorišče. Menda je razumela: nikoli me ni posedala, da bi gledal v okno, kjer se je zgodilo. Ure in ure sem preseadal, ne da bi se ganil. Živ mrlč. Niso me zanimali ljudje, ki so hodili mimo. Mogoče tudi, da se je kdaj kdo ustavil ob meni ter me nagovoril, — zmenil se nisem za nikogar. Niti otroci, sovratniki, ki jih je bilo polno dvorišče, kadar so se igrali, me niso mogli zdramiti iz misli, iz sanj, kaj vsem česa. Mati mi je vedno kazala vesel, nasmejan obraz, a slutim, da je na samem dostikrat jokala in je jokala zaredi mene. Tudi ni bilo v njenih očeh simeha, ki ji je ozarjalica. Spraševala so me, zakaj sem umolknik, se odstujl vsem in nej tudi, ki me je imela najrajši, kadar sem bil razposajen, razigran. — Zakaj sta mi zatrali dve globoki brazdi v čelo in je umrla živahnost mojega pogleda, ... zakaj sem ostarel že sedaj v mladosti. Klečala je ob meni, mi stiskala ter poljubljala roke, ki so brez moči počivale na kolenih, me skušala razvedriti s pesmijo ali pripovedkami, ki sem jih poprej tako rad poslušal in jo venomer moledoval zanje, — in sem razumel, da je bila sleherna njena beseda tiba prošnja, naj se vrnem v življenje... Nisem se nasmenil, nisem ji odgovoril.

Nisem se upal vprašati, zakaj se je zgodilo, kar me je tako grobo udarilo. Tudi mama je molčala. Po svoje sem zvezal dogodke tiste pomlad, ki jih je bilo toliko in takšnih, da so me spravljali v grozo. Izza zaves ob oknu sem videl procesijo bednih, vkljenjenih postav, sred med vojaki. Sami znani obrazi, ki jih nisem srečal od tedaj nikoli več, in spominjam se tudi: v večernih so bile ulice zastrenane, nismo smeli iz hiš. Da je vojna, sem menil. Ni bila, po neje sem spoznal da ne. Pa čeprav! Cete vojakov s puškami so me navdajale s strahom, ki je senčil moj smeh in sem večer za večerom vpletal v molianje prošnje, naj vihar, ki sem ga čakal in se ga bal, gre mimo. Da, po svoje sem zvezal dogodke tiste pomlad ter prištel k njim se obešenca pod napol odprtim oknom v drugem nadstropju. Plašil me je s svojima dolgima rokama in mi potiskal koščene prste globoko v dušo. Bledega obraza, ki je pokukan skozi okno, nisem pozabil. In me je vedno objela tesnoba, kadar sem se ga spomnil; tesnoba in razočaranje. Je na svesti, kaj se kaj lepega? Med trenjem sem se znašel in ne vem: ali so mi rojenice zapisale tako pot, ali se je, ko se je pretrgal človeško življenje nekoga, ki sem ga poznal le iz srečanji, ki ga nisem ne ljubil ne sovražil... ali se je v trenutku izprenimeno vse v meni in mi je umrla vera v lepo, v dobro.

In ko sem se spomnil prestršenega obrazaka, je v resnicu prišel mimo. Prav tak je bil kot takrat, ko sem ga zagledal zgoraj v oknu. Ozril sem se za njim: — prvi znak življenja v meni, po dolgem času prva kretinja, ki sem jo napravil iz lastne volje. Tudi on se je ozril ter se ustavil... Zakaj? Nisem ga vprašal ne takrat ne nikoli pozneje. — Vedno je bil kdo pri meni. Arinka mi je silila knjigo z lepimi podobami, listala po njej ter neutegoma žuborela; Stanko je pripeljal svojega Runčka, mu ukazal skakljati po zadnjih nogah in so se vse smejali; čevljar Junter je prikolovratil domov dobre volje, zaspal kar zunaj pred vratim, pa so ga šegetali s slamico po nosu in po podplatih, da se je kremžil, se otepal ter glasno rogovil, če so ga zbudili, — a se nisem zmenil za nikogar in strmel venomer le v bele oblake na obzorju. Njegov obrazek pa je kot sončni žarez razsvetil temno praznino v meni in me zdramil.

"Si bolan?"
Pokimal sem.
"Kako ti je ime," se mi je približalo.
"Tonček... In tebi?"
"Saša."
(Dalje prihodnji.)

Italija v veliki potrebi

Po računih italijanskih vlad je Italija letos potrebovala od zaveznikov podporo v vstopi \$350,000,000 za živila, za popravila elektraren, transportnih sredstev in razne druge nujne sruhe, n. pr. za gnojila, tovorne avte, poljsko orodje itd.

Kako je z vašim znancem, sosedom, prijateljem? Ste mu kdaj poročili, da naj si naroči Proletarca? Poskusite, morda ga pridobite!

CHURCHILL, TITO IN SUBASIC so se na sestanku lansko poletje zedinili za rešitev jugoslovanske vladne krize tako, da je bilo Titu po volji. Porocali so, da se je tudi Peter II. podal njihovi volji in obljubil ravnati se po Churchillovih nasvetih. Toda 11. januarja je javno oznanil, da se s sporazumom med njimi nista strinjajo in je zanj v taki obliki nesprejemljiv. Tolazili so ga, a z druge strani hujskali. Poleg prej omenjenih so na gornji sliki Kosanovič, Velebit, MacLean, Olga Ninčič in člani angleške delegacije. Bili so skupaj lanskega avgusta v Italiji.

DELO KLUBA ŠT. 118 JSZ IN NEKAJ O DRUGEM

Strabane, Pa. — Ko je Božič minil in se je poslovilo staro leto, je bilo tudi konec sezonskih voščil. Sicer so novoletna in božična voščila le stara navada, ki traja teden dni, potem pa je brez pomena. Kaj delajo v teh časih industrialni karteli in finančne ustanove, ki imajo dejelno v svojih kremljih, to nas ne sme brigati, ker v njih nimamo interesov, saj direktno ne. Tako se izražamo, kadar sprejmemo tisto, čemur se pravi plača in povrhu mogoče še vojni bond, ako so bili nanj že vsi obroki povravnani.

Sanjavomehki, beli oblaki so vstajali izza streh, vanje sem se zagledal. Opajala se je njih viziščnost, mogočnost. Z do skrajnosti mirnimi, hladnimi, brezstrastnimi kretnjami so segali za soncem, ga skušali ujeti in se spet umikali ter se pogrezali v otopelost, otrplost, kot da jih je minilo veselje do igre, do življenja. Včasi se dolgo, dolgo niso zganili; bili so podobni ogromni gmoti belega marmorja, ki je zaježila obzorje, ... pa sem vendar čutil življenje v njih, — skrito, pritajeno, ubito življenje, mojem podobno. Zato sem jih ljubil, jih čakal, kadar jih ni bilo in jih občudoval, kadar so vzhajali, da so se strehe ostro odražajo od njih. Ljubil sem jih, ker so mi prinašali, kar me je tolažilo, mirilo, — in vendar ne vem, kakšen je bil ta mogočni "nekaž", ki so ga skrivali v sebi in ki me je privlačil, da sem krčevito zrl vanje in nisem mogel trenutiziti očmi.

In ko sem se spomnil prestršenega obrazaka, je v resnicu prišel mimo. Prav tak je bil kot takrat, ko sem ga zagledal zgoraj v oknu. Ozril sem se za njim: — prvi znak življenja v meni, po dolgem času prva kretinja, ki sem jo napravil iz lastne volje. Tudi on se je ozril ter se ustavil... Zakaj?

Nisem ga vprašal ne takrat ne nikoli pozneje. — Vedno je bil kdo pri meni. Arinka mi je silila knjigo z lepimi podobami, listala po njej ter neutegoma žuborela; Stanko je pripeljal svojega Runčka, mu ukazal skakljati po zadnjih nogah in so se vse smejali; čevljar Junter je prikolovratil domov dobre volje, zaspal kar zunaj pred vratim, pa so ga šegetali s slamico po nosu in po podplatih, da se je kremžil, se otepal ter glasno rogovil, če so ga zbudili, — a se nisem zmenil za nikogar in strmel venomer le v bele oblake na obzorju. Njegov obrazek pa je kot sončni žarez razsvetil temno praznino v meni in me zdramil.

"Si bolan?"
Pokimal sem.
"Kako ti je ime," se mi je približalo.
"Tonček... In tebi?"
"Saša."
(Dalje prihodnji.)

Do konca leta 1944 smo imeli podružnico SANSA samo s protstoljnimi prispevkami, sedaj pa smo podvzeli korak, da organiziramo delo na podlagi zaključka lanske SANSOve konvencije v Clevelandu, namreč, da naj bo članarina \$2 letno in to do takrat, dokler bo naša pomoč, oziroma ta akcija potrebna. Tačkoj se je vpisalo precej članov in vplačalo omenjeno vsoto \$2 vsaki. Koliko smo od postanka teh akcij nabrali in poslali za razne relife, ne bom tu omenjal, ker je bilo o vsem že poročano. Pa pa želimo, da bi ta naša podružnica SANSA imela v svoj

Anton Garden, zapisnikar; Angela Zaitz, Frank Udovich in F. S. Tauchar, nadzorni odbor; Frank Zaitz, upravitelj poslovnika.

Zborovanje bo v lastnih prostorih, 2301 So. Lawndale Ave. Prične se ob 8. zvečer.

Ako kak delničar ne bo mogel priti na sejo, lahko pooblašči s svojo poverilnico koga izmed onih, ki se je udeležuje, da ga zastopa.

John Rak, tajnik, 2657 South Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

DRUŠTVO "SLAVIJA" PRIREDI PUSTNO ZABAVO

Chicago, Ill. — Društvo "Slavija" št. 1 SNPJ priredi na pustno soboto 10. februarja domačo zabavo, ki se bo vršila v jednotini dvorani, 2657 So. Lawndale Ave.

Vstopnina je 30¢ z davkom vred. Igrala bo dobra godba in zabava bo res domača in prijetna v družbi samih prijateljev in znancev (seveda, moških in žensk!).

Rezervirajte si torej soboto 10. februarja za posebno zabavo.

PRIREDBA V POMOČ STARI DOMOVINI

Chicago, Ill. — SANSA podružnica št. 2 bo imela v soboto 20. januarja na north side v Fleinerjevi dvorani, 1638 North Halsted St. priredbo v pomoči naši staro domovini Ijudem, ki so tam še živi ostali.

Apeliramo na vas vse, torej tudi na tiste, ki stanujejo oddaljeno od naše severne strani mesta, da posetite to prireditev. Čim več se nas bo zbral skupaj, boljši bo uspeh za namen, radi katerega se vrši ta zabava. Ves prebitek bo poslan v podporo našim Ijudem, kateri se hrabro boro za svoj obstanek in svobodo.

Sodružni pozdrav vsem!

John Terčelj.

OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA DELAVSKEGA CENTRA

Chicago, Ill. — V soboto 27. januarja se vrši občni zbor Slovenskega delavskega centra, na katerega so bili pismeno povabljenci vsemi, ki sta lastniki delavnice, ki se uporablja za delavsko korist. Kot pripravljajo tudi tam skupno z drugimi člani, posamezno pa tudi vsi prispevajo, nekateri izmed njih so odzvali z najvišjimi votvami.

V letu 1944 so člani klubova prispevali v sklad dvestoteterih za Proletarca \$80 in direktno \$25 za jugoslovanski relief, poleg dajatev, ki so jih dali člani privatno; in pa delo so pomagali vršiti. Člani klubova so bili pionirji vsemu, kar je skupnega v naselbini. Bili so najaktivnejši element pri postavljanju poslopja društva Postojnska jama SNPJ; bili so pionirji gibanja za zadružno prodajalno, ki se daj v svojih lastnih poslopijih dobro uspeva. Bili so prvi, ki so agitirali za ustanovitev slovenskega hranilnega in posojilnega društva, in to podvzeto tudi začeli. Danes je v ponos naselbine in ji daje kot vzorna finančna ustanova velik ugled. Raz-

Potem bo o njih razprava in skelepanje o priporočilih.

Ob enem je na dnevnem redu izvolitev odbora. V sedanjem direktoriju so: Frank Alesh, predsednik; Chas. Pogorelec, podpredsednik; John Rak, tajnik; Filip Godina, blagajnik;

Vemo, da imajo naši listi veliko dopisov, naznanih v poročilih, zato je naše vabilo kar na kratko napisano. Saj vse vedo, zakaj prirejamo to zabavo. To je na svidenje v soboto v omenjeni dvorani.

John Turk, tajnik.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1945

vsebuje sedemnajst pripovednih spisov, petnajst pesmi, sedemnajst raznih opisov, nekateri iz zgodovine ameriških Slovencev, tri članke in razprave, razne koledarske in druge podatke ter nad štirideset slik.

Prva slovenska knjiga v Ameriki, v kateri so spisi z bojišč osvobodilne fronte v Sloveniji.

Koledar stane \$1.25

Naročila sprejema:

PROLETAREC

2301 S. LAWNDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILL.

KRITIČNA MNENJA, POREČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Kralj Peter II. se je premil in zavrgel dogovor, ki ga je sklenil s premierjem Subašičem glede plebiscita o kroni. On želi na tron takoj. Anglezi so mu svetovali, naj ne bo trmast, pa jih ni poslušal. Angleži veda, da je v Beogradu Tito in rdeče armada. Brez njunega dovoljenja Peter ne more tja niti na obisk, kaj šele na tron!

Mladi uhejni kralj na angleške nasvete kajpada lahko vrže očitek, češ, mar mi nista Churchill in Roosevelt svečano objubila, da se bom vrnil na prestol čim bo Beograd osvobojen? Seveda sta mu, toda nista računa, da bo osvoboditev izvršila partizanska in sovjetska vojska. Saj Churchill niti grškemu kralju ne more pomagati nazaj, da si v Atenah gospodari sedaj angleška armada. Za Petra bi bilo najboljše, da se s svojo mlado nevesto preseli v Hollywood, kot je prvotno nameraval, kjer bo milijone, ki mu jih je oče preskrbel bodisi za mlade ali stare dni, lahko v miru užival.

Bernard Iddings Bell iz mesta Providence, R. I., ki je duhovnik in profesor episkopalne cerkve, je na konferenci svojih tovarišev v Chicagu dejal, da je 80 odstotkov ameriških vojakov "paganov". Ne brigajo se za nedeljsko šolo, ne za verouau v splošnem, ker jim starci niso dali prave verske vzgoje. Torej se Zed. države v celoti pogražejo v paganstvo. To je morda zelo slabo za svet, ampak s krščanstvom poskuša že stoletja, pa se krščanski narodi bijejo med sabo kot da so se odločili drug drugač na vsak način uničiti. To počno že od kar imamo krščanstvo in vsaka vojna, ki jo začne, je hujša kot katerakoli prej. To bo menda od časa "paganice" dobe v "krščanski" eri se edini napredek.

John Filoponis, ki služi v ameriški mornarici v vojni proti Japonski, je poslal svoji ženi v Chicagu v spomin japonsko bombo. Njen 14-letni brat Edward Alchanowski, učenec v katoliški osnovni šoli, jo je nekega dne ta mesec vzel s sabo, da jo pokaže sovratnikom. Vrgel jo je medpotoma v sneg in ko jo je hotel pobrati, je eksplodirala. Fant je ob roku. Te vrste bombe Japonec rabijo v zaviranju ameriških čet pri izkrcavanju na obrežjih. Naši fantje stojijo v invazionskih čolnovih v plitki vodi. Japonci mečejo te vrste granate prednje. Čim se zmočijo, eksplodirajo. Bomba, ki jo je ta deček v igranju z njo vrgel v sneg, se je zmočila in napravila svoj pogubni utinek. Naši vojaki pošiljajo sem mnogo takih "suvenirjev", posebno

Rumunski kralj ima v Zed. državah petnajst milijonov dolarjev. To vstopo je vložil tu, ko je kraljeval v Bukarešti in se preskrbleval na račun državne blagajne za nevarne in deževne dni. Ob pridruženju Rumunije v Hitlerjev vojni blok je Roosevelt Karlovo imovino zamrznil in zaeno tudi vlogo rumunske vlade, ki znaša v tej deželi do \$100.000.000. Karl si je veliko prizadeval, da bi pridelal saj do milijonov, ki so vloženi na njegovo ime. Ponujal se je za načelnika rumunskega osvobodilnemu gibanju, z uradom v New Yorku. Prisegel je na prapor demokracije. Obljubil bojevati se v vrstah zavezniških družin.

Iz ulice St. Clair v Clevelandu do Columbusa, glavnega mesta države Ohio, ni daleč. Ampak pot iz pristopne slovenske družine na St. Clairju v governorsko službo države, kot je Ohio, se zdi vendarle daleč. Frank Lausche je dosegel. Pa i John Lokarju, ki je ostal Lauschetov tajnik tudi v governorski službi, gre po srči. Leta in John sta ga gotovo vesela.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTI
USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET
CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado - \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

POMAGALI VZETI MESTO METZ.—Nemci so Metz neznansko branili. Ampak je bilo zaman. Američani so si napravili še celo kažipot v Metz, kot je razvidno iz gornje slike. A koncem decembra pa so Nemci vprvoriblji ob Belgiji in par drugih krajev protiobenziv, ki pa ni uspel.

V Detroitu se je nedavno vrila obravnavna proti dvema duhovnikom rumunske ortodokse cerkve in enemu rumunskemu uredniku, ker državne mu oddelki niso naznani, do so Karlovi zaupniki. Enemu duhovniku je postal Karl iz Mehike, kjer je do nedavna stanoval, \$13.000, da bi mu pomagal omehčati ameriške avtoritete, ki mu branijo v Zed. države. Sodnik je enega duhovnika ostro prijel tudi zaradi njegovega zapeljevanja žensk. Kaj naj bi imelo to opraviti z bistvom obravnavne, tega ni doumel nihče. Meče pa to nekaj luči na vzrok, čemu Karlu ni dovoljeno, da se bi nasebil pod zastavo USA. Zivi neporočeno s svojo ljubico Magdo in to je po naših naseljeniških in vseh drugih postavah skrajno nemoralno. Ta ljubezen torej Karla, ki je stric jugoslovanskega Petra, veliko stane. Slednji je v ljubavnih stvareh previdnejši, zato bo lahko sem svobodno prišel in njege vloge niso "zamrznjene".

V Salvadorju v Centralni Ameriki bodo imeli predsedniške volitve. Priglasili so se trije kandidati. Kandidat administracije je general Castaneda Castro. Ostala dva sta uvidela, da je najboljše, ako se iz volilnega boja "mirno" umaknete. To sta storila in Castro je ostal edini kandidat. Drugače pa je Salvador v vojni in njegovemu vladi podvzetje reformiral, pa je bilo od kraja napačno začeto in bo težko kaj opravil.

OWI poroča v svojih vesteh z dne 9. jan., da je "srbska narodna vlada" v Nemčiji pod vodstvom kvizlinga Nedića dala Srbam v Srbiji po radiu navodilo "obračunati s Titom", če, nešteč priložnosti se vam nudi, da mu upihnete življenje! Nedićevi izdajalci niso edini, ki goje tako željo. V Kairu, v Sloveniji, v Londonu, na Hrvatskem in med Srbji v Ameriki že preustreljeno Macedonijo zase, sedaj pa je moralna še svojo prepustiti Jugoslaviji.

MNENJA SLOVENSKIH LISTOV O AMERIŠKEM DRUŽINSKEM KOLEDARJU

Ameriški družinski koledar vsakemu narodu, kajti po vsebinu je zelo bogata in raznolika. Že prejšnja leta je Ameriški družinski koledar slovel tudi v starem kraju in ta letnik bo njegov sloves gotovo še bolj dvignil.

Raznolikost in vsebinsko bogasto koledarja je razvidno iz slednjega: Priovedni del vsebuje 17 povestnic, pesniški del 16 pesmi, zdodovinskih spisov in razprav je 17, trije članki, šest vrst koledarskih in drugih podatkov in končno 40 slik in portretov. Oglasovalni del, ki je važen posebno iz gospodarskega stališča, je tudi bogat na oglasi. In knjiga z vso to vsebino stane le \$1.25. Vredna je najmanj dvakrat toliko za vsakega, s stališča narodne kulture je pa neprecenljiva. Knjiga je tudi zelo okusno urejena.

Ampak te vrstice so namenjene Ameriškemu družinskemu koledarju za leto 1945, ki je zopet izšel v založbi Jugoslovanske delavske tiskovne družbe ali Proletarca. To je naša najbolj priljubljena knjiga v tej deželi. Letošnji letnik, ki je po številu 31., bo Družinski koledar gotovo še bolj priljubil med čitalatelji, kajti po kvaliteti in raznovrstnosti je med najboljšimi zvezki-predniki. Ta knjiga bi v resnicu lahko delala čast

in uredniku. Sploh je Družinski koledar kolektivna produkcija naprednejšega elementa ameriške Slovenije. Važno delo vrše tudi oni "Jimmy Higgins," ki ga verno razpečavajo po naseljih in leta v letu.

Stari čitatelji bodo gotovo zoper z veseljem segli po tej knjigi; njim Družinskega koledarja ni treba priporočati. Komur pa ta knjiga še ni poznana, se gotovo ne bo kesal, če jo kupi. Cena je gotovo dovolj nizka — na ameriškem trgu bi stala najmanj dvakrat toliko. Naročite jo lahko pri Proletarcu, 2301 S. Lawndale ave., Chicago 23, Ill. Članom SNPJ — in drugim — jo toplo priporočamo. — A. G.

Glas

"Glas", glasilo Slovenske dobrodelne zvezze v Clevelandu, piše v izdaji z dne 4. januarja pod naslovom "Kulturni obzornik", o koledarju sledi:

Tedni smo prejeli na ogled Ameriški družinski koledar, ki ga je izdala in založila Jugoslovanska delavska tiskovna družba; uredil ga je Frank Zaitz.

Ta koledar, ki izhaja že 31 let, je ena najlepših knjig slovensko-ameriške književnosti, letosnji pa je — po našem mnenju — najboljši izmed vseh došlej izdanih. Zdi se, kakor da so se urednik in njegovi sotrudniki zavedali naše velike tragedije, v kateri je propadla vsa naša književna kultura, zato so se tem potboltrilli, da bi s tem koledarjem, ki je i po vsebinu i opremi remek delo, vsaj nadomesti to, česar nam že tri leta primanjkuje: dobro slovensko knjigo.

Med mnogoštevilnimi domaćimi sotrudniki, ki so prispevali teji lepi knjigi, opazimo tudi ime našega vrhovnega zdravnika, dr. F. J. Kerna, ki je prispeval Koledarju lepo in zanimivo skico "Iz Alojzijevišča v St. Paulsko semenišče." Znana slovenska pisateljica Katka Zupančič je prispevala krasno in času primerno uvodno pesem "Izdajalcem", kakor tudi druge pesmi in povesti. Frank Zaitz članek "Ko gnojimo zemljo s trupli, kaj vzraste?", S. S. pa je objavil zanimiv spis 'Moja pot med upornike'. Leo Zakrajšek je napisal članek "Izgledi za bodočnost Amerike," Erazem Goršček članek o slovenskem narodnem muzeju; Frank Zaitz članek o Sansu in JPO-SS. Josip Vidmar, znani književni kritik in predsednik Slovenske osvobodilne fronte je prispeval zgodni.

H. V. Kaltenborn je za bodočnost Jugoslavije zelo v skrbbeh. Nič mu ni po volji, da postaja "komunistična" in da bo demokracija izginila iz nje. Izginiti iz nje pravzaprav ne more, ker je tam v pravem pomenu bese de ni bilo niti tistih nekaj tednov, ko je zborovala konstituanta. "Demokracija" v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovenčev je bil one dni načelnik vlad Nikolja Pašića.

Ustanovitev Macedonije v avtonomno enoto in njeni pridruženje v jugoslovansko federalno državo je ena najbolj diplomatičnih, in ob enem poštenih potez Titove in sovjetske diplomacije. V skrbbeh pa je vladna v Atenah za svoj del Macedonije. Bolgarska je svojega avtonomni Macedoniji že prepustila. Napravila je gesto, kot da ji je taka rešitev tega vprašanja prav všeč. Prešnja bolgarska vlada je zahtevala vso Macedonijo zase, sedaj pa je moralna še svojo prepustiti Ju-

ščen, toda poljuden in informativen "Pregled moderne slovenske literature," Anton Garden članek "Tragedija Evrope," Fr. Cesen "Mornar Johnny," F. A. Vider članek o socialnem zavarovanju, Louis Beniger pa članek "Dve znameniti stolnici," v katerem govori o Jurčiču. Anton Slabe je napisal povest "Odšel je . . ." Fr. S. Tauchar pa spis "Pomovno predlagam." Poleg omenjenih zastopani še mnogi drugi tukajšnji in starokrajski književni in kulturni delavci.

Knjigo krasijo lepe slike in lesorezi. V galeriji slovenskih velmož opazimo portrete: Trubarja, Prešernja, Zupančiča, Cankarja, dr. Ivana Tavčarja, Antonia Aškerca, Jurčiča, Gregorčiča, Adamiča in dr. Kerna.

Cena knjige, ki je vredna mnogo več, je \$1.25. Naročite jo na 2301 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Letošnji koledar sta na kratko ocenili in ga priporočila čitateljim tudi "Nova doba", glasilo ABZ, in pa "Glas naroda" v New Yorku.

Naravno, da so s to knjigo zadovoljni posebno injeni redni čitatelji in sploh je dobila med našim ljudstvom prav ugoden odziv.

MRS. ANTONIA RAK PRISPEVALA SVOJ DELEŽ V VOJNIH NAPORIH

Pred tedni je imel dnevnik Illinois State Journal sliko ordančne delavnice v Illipolisu in delavec v nji. Med njimi je bila tudi Mrs. Antonia Rak iz Nokomisa, Ill., ki ima dva sina v armadi (Charlyja in Henryja). Sih Johnn je uposlen v upravitelju Prosvete, Al pa v Garyju, Ind. Njena hči, omožena Maček, pa živi v Nokomisu.

Mrs. Rak je to službo pozneje pustila, ker je vožnja od njevega doma do tja predloga. Znaša 90 milj tja in nazaj. A manjka, kolikor je mogla.

Koliko imate v žepu?

Decembra je bilo v tej deželi v cirkulaciji toliko denarja, da ga je prišlo povprečno \$182.45 na vsako osebo, včasih otroke, ali \$33.47 več kot predlanskega decembra.

Deževje bomb

Deveti kor ameriškega letalstva je lani zmetal na nemške vojne objekte 217,028 ton bomb.

IZSEL JE

DR. KERNOV

Angleško-slovenski BESEDNJAK

Cena \$5 s poštnino vred

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST.

CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE Tiska PRI NAS

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Priznanje predsedniku Kristanu

Pred nekaj dnevi je predsednik SANs Etbin Kristan prejel od ministra Save Kosanoviča obvestilo, da mu je Narodni odbor osvobodil Jugoslavijo za njegovo požrtvovalno in rodoljubno delo pri Slovenskem ameriškem narodnem svetu podelil red narodnega edinstva. Kabel se glasi:

"Red Narodnega edinstva, s katerim vas je odlikoval Narodni odbor Jugoslavije, je izraz spoštovanja vseh jugoslovenskih narodov do vašega lepega, požrtvovalnega, demokratičnega in rodoljubnega dela. Spremite, prosim, moje prijateljske čestitke. — Sava Kosanović."

Tem čestitkom se pridružujejo vsi njegovi sodelavci in člani SANs in mu želimo, da bi njegovo patriotsko in težljavo delo čim preje rodilo sadove in se bodo uresničile njegove danne želje po svobodi, edinstvu in srečni bodočnosti rodne Slovenije.

Brat Kristan smatra, da je to velika čast, zlasti če se vzame v poštev, da prihaja od onih, za katere nobeno priznanje in nobena počastitev ne bi bila prevelika. Meni, da bi njegovo lastno delovanje bilo brez pomena, če bi ne bilo vseh tistih, ki so mu ves čas stali od strani in ki so vzdrževali SANs ter na neštete načine pomagali, da se je opravilo tisto delo, katero priznavajo celo naši borbeni bratje. Ministru Kosanoviču je napisal tale odgovor:

Dragi gospod Kosanovič:

Pred vsem se Vam moram zahvaliti, ker ste bili tako ljubeznivi in ste mi poslali kabel, obenem pa se Vam zahvaljujem za prijateljske čestitke, prav dobro vedoč, da so res iskrene. Toda obenem moram zopet aperirati na Vašo dobroto, ker sam nimam prilike, da bi se direktno zahvalil Narodnemu odboru Jugoslavije. Težko mi je, ker vem, da niste minister le po imenu, ampak da jemljete svoj položaj resno in imate vsed tege posla čez glavo. Vendar Vas prosim, da sporocite Narodnemu odboru mojo zahvalo.

Jaz nisem nikdar hrepel po kakršnem koli odlikovanju in od nobene prejšnje jugoslovenske vlade ne bi bil sprejet reda, ne medalje. Verjamem pa, da predstavlja Narodni odbor res jugoslovenski narod in če je ta sklenil, da mi izreče priznanje za moje skromno delo, se moram pokloniti in reči: Iskrena vam hvala, dragi bratje!

Ko sem prečital Vaše sporočilo, sem bil globoko ginen, ker sem se moral spomniti, da odlikujejo mene, skromnega delavca na narodnem polju tisti, ki stavljajo na kocko vse, kar imajo in vse, kar so, — celo svoja življena za svobodo in boljšo bodočnost svojega naroda. Obenem sem se ozrk okrog sebe in se vprašal: Zakaj meni red? Narančno, delal sem, kolikor sem

mogel in znal, ampak to je mogo, če pomislim na vse trpljenje in vse žrtve, na vse delo in vse borbe bratov in sester v osvobodilnem gibanju Jugoslavije. In tudi to ne bi bilo veliko, ne bi zaledlo mnogo, če bi bil sam. In zato moram smatrati odlikovanje, katero mi je podelil Narodni odbor kot priznanje dela izvrševalnega odbora in vsega članstva SANs. V tem smislu se od srca zahvaljujem za odlikovanje.

Mislim, da ne pretiravam, da SANs izpolnil svojo nalogo. Prebudil je Slovence v tej deželi, govoril je resnico, ko se je laž opirala na zapeljive legendi. SANs je šel skozi težke boje, toda danes predstavlja edinstvo Slovencev v Ameriki. SANs je največ delal na tem, da se je ustavnih Združenih odborov ameriških Jugoslovov in relifna akcija. SANs je porabil vse prilike, da informira predstavnika Združenih narodov o opravičenih željah in zahtevah jugoslovenskih narodov. Jaz sem v tem času — in sem še — predsednik tega sveta. Toda to je več ali manj slučaj: predsednik je eden, sodelavcev je pa na tisoče. In zato se zahvaljujem Narodnemu odboru v svojem, še bolj pa v imenu vseh svojih tovarišev. In mislim, da lahko zagotovim brate in sestre onkraj morja, da tudi v bodoče ne bomo odnehali, ampak bomo kolikor nam dopuščajo naše moči, delali za skupni cilj: Za popolno zmago nad fašizmom, za mir, ki bo zgrajen na zdravih temeljih, za bratstvo vseh narodov, ki resnično ljubijo svobodo.

Prepricani smo, da se Jugoslovani niso tako junaško borili v najtežjih okoljčinah zaman. Trdno verujemo, da bo Jugoslavija po vojni taka, kakršno hoče narod, federativna in edinstvena, demokratična in svobodna, pravčna vsem svojim delom in v tem velika in cenjena v družbi svobodnih narodov vsega sveta.

Da ste mi zdravi, bratje in sestre!

Naprej do zmage!
Smrt fašizmu! Svoboda narodu!

Vaš stari brat
Etbin Kristan.

Relifna akcija dobro uspeva

V prvih dveh tednih tega meseca, to je do 12. januarja, je SANs sprejel skupaj \$5,793.41

za Vojni relifni fond Amerikan-

cev južnoslovenskega porekla.

To je pač najboljši odgovor, ki

ga moramo dati nizkotinj propa-

gandi, katero iz hudobnosti in

zavisti do naših uspehov vodi

mala peščica hlapčonov reakcije.

Podobno izdajalsko nalogo

izvaja Hitlerju udinjanico časopis

v Ljubljani in pa ono številce slovenskih trepetljik, ki

se uklanjajo vsaki sapici, ki pri-

piha iz fašističnega rajha. Ene-

ga dne lahko pričakujemo, da

bo tudi ta svojat odlikovanja za

svoje početje — od Hitlerja! V

JUGOSLOVANSKA RAZSTAVA, predstavljajoča osvobodilno gibanje, ki se je vršila lanskega oktobra v Londonu. Na sliki sta Sava Kosanović in Stojan Gavrilović.

PREDSEDNIKOVA POSLANICA KONGRESU OB ENEM ODGOVOR CHURCHILLU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kratkem bodo lahko govorili naši trpinji o pomoči iz Amerike in jo hvalječno priznavali — na domačih tleh. Medtem pa bomo podvijili v Ameriki vse svoje sile, da bo uspeh naše relifne akcije še večji in odpomoč revnemu ljudstvu še izdatnejša. Vse odposlane potrebščine bo dell Jugoslovanski rdeči križ.

Pred kratkim smo prejeli znesek \$42, ki ga je izročil našemu blagajniku Donald J. Lorič iz Chicaga. Ta vsota predstavlja čisti dobitek od prodanih oranž, katere je v ta namen daroval naš rojak-citronar Gust Zupančič, Fort Pierce, Fla.

Društva SNPJ so prispevala slednje vsote: Št. 180, Linton, Ind. (nabrala Jennie Dolenc) \$12.50; št. 231, Primrose, Pa. (poslal F. Machek) \$90; št. 298, Somerset, Colo. \$5 (daroval Anton Penko); št. 316, Danville, Ill. (poslal Fr. Pinter) \$12; št. 350, Nashwauk, Minn. (poslal Geo. Kezele) \$27.25; št. 388, Star City, W. Va. za SANs \$5.50, za relief \$55.50 (nabrali Rose Selak, Jerry Franetič in Anton Pellan); št. 493, Bellingham, Wash. (poslal H. Dujmovič) \$10; št. 617, Lincoln Hill, Pa. (poslal L. Jurkovič) \$35; št. 659, Spirit of St. Louis, Mo. nabranco od članov \$118 (znesek vknjižen v dobrobit podružnice št. 23); št. 711, Detroit, Mich. (poslal J. Rimac) \$180; št. 741, Burgettstown, Pa. (poslala Emma Korošec) \$65.

Največji prispevek je dospel ta teden iz Detroita, namreč \$1313.75, uključivši zgoraj označeno društvo št. 711 SNPJ. Podružnica št. 1 je poslala \$1000. K tej vsoti je prispeval Andrew Grum, Jr. \$100, Louis in Jennie Urban pa \$50. John Krály, tajnik Slovenskega delavskega doma, je nam izročil ček za \$100, darilo doma, sestra Katherine Junko pa je nabrala \$33.75.

Od drugih SANsovih podružnic smo prejeli te-le zneske: Št. 4, Johnstown, Pa. (poslala Mary Vidmar za SANs) \$50; št. 54, So. Chicago, Ill. (nabrala Jack Brljavac in Joseph Košič) \$117. (Darovali so: društvo Delavec št. 8 SNPJ \$25, št. 490 SNPJ \$25, po \$10 Joe Brezovec in soprog in John Lustik in soprog, po \$5 Jennie in Jakob Tisol, Frank Tršar in soprog (Čestitke!), John Levstik, Fr. Schweiger, John Poropat-Serulic in Joe Vraničar; razni posamezniki so prispevali \$17. Št. 73, Hermine, Pa., nabral Anton Zornik za SANs \$14, za relief \$8, Št. 102, Forest City, Pa., je poslala \$50 za članarino in \$200 za pomočno akcijo. Virginia Zupančič iz Pittsburgha nam je v imenu lokalnega odbora zopet poslala znesek \$400. Od tega odbora smo dosedaj prejeli že \$1500. Anton Shular, Arma, Kansas, je poslal znesek \$91.25, kar je bilo nabранo v tamnojni naselbini. Od upravnosti Proletarca pa smo prejeli \$11.50, kar sta darovala za pomočno akcijo John Petrich, Youngstown, O. \$5, Anton Peterca, Néola, Utah, pa \$6.50.

Iz Detroita je bila odposlana tretja pošiljka bleke in drugega blaga v teži 6000 funtov, medtem 15 vreč čepljev. Naša prireditve: Chicago, Ill., veselica podružnica št. 2 SANs v soboto 20. januarja v Fleinerjevi dvorani, Halsted in North Ave. — Pittsburgh, Pa., javni shod prireja Federacija SNPJ in podružnica SANs v Slov. nar., domu in nedelji 28. januarja. — Euclid, O., javni shod v Društveni dvorani 4. februarja.

Mirko G. Kuhel, tajnik.

Slovenski delavski center

Chicago, Ill. — Tu se je oglašila Elena Varneck iz Moos Beacha, Calif., da se posvetuje v uradu Proletarca glede pospešenja aktivnosti v prid združništva. Dodeljena je zadružnemu prosvetnemu uradu za centralne države.

Pomenek z njo je bil prav zanimiv. Rojena je bila v Petrogradu in odšla iz Rusije ko se je dogodilo v nji strmoglavljenje carja in je prišla na krmilo prva proticarska vlada. Bila je rojena v omenjenem mestu in je bila načrtovana boljševizma in njegove vlade, a smatra, da kot vse na svetu, se Rusija še posebno hitro spreminja v njen boljševizem ali komunizem ni več to, kar je bil prva leta revolucije. Pravi, da je v svojih aktivnostih v raznih organizacijah spoznala, da je treba za boljševizem ali komunizem ali "party" in sicer v sloški dvorani sv. Stefana. Kakšno zavabilo rdeči križ v povojni svet. Brez pogojne predaja je postala torej izključno vojaška zadava. O bodočnosti Nemčije vendar je bil prva leta revolucije.

Gleda brez pogojne predaja pa je predsednik dejal, da je brez pogojne predaja sovražnih armad prvi predpogo, toda vse kakor le prvi korak v povojni svet. Brez pogojne predaja je postala torej izključno vojaška zadava. O bodočnosti Nemčije vendar je bil prva leta revolucije.

Družabni klub Slovenskega del. centra ima v ameriški armadi in mornarici 42 članov. Poslal jim je ob zadnjem božiču darila in pozdrave.

Tudi oni so se oglasili z vsočili v vseh krajev sveta, kjer že se nahajajo ameriške čete in mornarice. Nekatere smo omenili pod tem naslovom že v prejšnjih številkah.

Frank Groser pozdravlja prijatelje iz Francije in omenja, da živi "trezno življenje", ker je dobro pijačo težko dobiti, posebno pivo. Sicer se dobi na govorih krajih, a pravi, da so M. P. zelo budni in fantov ne pusti do tistih krajev ali v gostilni niti besede.

Največji odgovor na bojan Angležev je dal predsednik v onem delu poslanice, v katerem govori o naših bodočih trgovskih odnosa. "Mi nismo namena zadužiti svet z ameriškim blagom..." Predsednik zaenzo mnogo govori o potrebi, da povečajo svoj notranji trg.

Ta del predsednikove poslanice je najbrže našel tudi največ odziva v mednarodnem svetu, pred vsem pa v Angliji.

De Gaulle pameten državnik

General de Gaulle je mestnim občinam v Franciji naročil, da naj ne imenujejo ulic in cest z njegovim imenom. Ta razveda je tudi v Ameriki tolkinška.

Naši delavci so: društvo Delavec Št. 8 SNPJ \$25, Št. 490 SNPJ \$25, po \$10 Joe Brezovec in soprog in John Lustik in soprog, po \$5 Jennie in Jakob Tisol, Frank Tršar in soprog (Čestitke!), John Levstik, Fr. Schweiger, John Poropat-Serulic in Joe Vraničar; razni posamezniki so prispevali \$17. Št. 73, Hermine, Pa., nabral Anton Zornik za SANs \$14, za relief \$8, Št. 102, Forest City, Pa., je poslala \$50 za članarino in \$200 za pomočno akcijo. Virginia Zupančič iz Pittsburgha nam je v imenu lokalnega odbora zopet poslala znesek \$400. Od tega odbora smo dosedaj prejeli že \$1500. Anton Shular, Arma, Kansas, je poslal znesek \$91.25, kar je bilo nabranlo v tamnojni naselbini. Od upravnosti Proletarca pa smo prejeli \$11.50, kar sta darovala za pomočno akcijo John Petrich, Youngstown, O. \$5, Anton Peterca, Néola, Utah, pa \$6.50.

Iz Detroita je bila odposlana tretja pošiljka bleke in drugega blaga v teži 6000 funtov, medtem 15 vreč čepljev.

Naša prireditve: Chicago, Ill., veselica podružnica št. 2 SANs v soboto 20. januarja v Fleinerjevi dvorani, Halsted in North Ave. — Pittsburgh, Pa., javni shod prireja Federacija SNPJ in podružnica SANs v Slov. nar., domu in nedelji 28. januarja. — Euclid, O., javni shod v Društveni dvorani 4. februarja.

Mirko G. Kuhel, tajnik.

Cast mu, rojaku, ki bistre je glave v verze povezal draginske težave!

Saj nam draginja je trda pokora, ker proletarskega mi smo izvora.

Mene je tudi že včasih motilo,

kaj se je z možev plačo zgordilo.

Ker pa sem krotka, pohlevna ženička,

skuhala je ze pol sem kotlička.

"S poprom nasute mu bodem postregla —",

stokrat natihoma sem si prisegla.

Komaj pa pride mož moj k obedu,

hitro opazi, da nekaj ni v redu.

Celo nasloni na svojo si roko,

gleda od strani me, vzdihne globoko.

Potlej potoži mi svoje nezgode —

pa na svoj mlinček napelje vse vode.

Jaz, ki sem krotka, pohlevna ženička,

jezico goltam — tolažim možička...

Plača in druga vsakdanja vprašanja —

v

NO. 1949.

Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave.

CHICAGO 23, ILL., January 17, 1945.

VOL. XL.

Congressional Salaries Should Not Be Raised

In view of what is happening in this country regarding taxes, and in view of the fact that many people of limited income are paying these taxes cheerfully by actually doing without things they would like to have, the attempt of a Congressman from Georgia, one Vinson, to put in a bill to Congress which will provide for increasing the salaries of Congressmen to \$15,000 a year, is even more than just sheer impudence—it is what is sometimes termed "immaculate gall."

Look at this picture. Congressmen get \$10,000 a year as well as allowances which enable them to have every comfort at their disposal, while they are supposed to be performing their job. And, like the rest of us, they have to pay part of their salary as taxes. This means that they have left on the average around \$7,500 a year, or about \$150 a week. Mark you, this is after they have paid their taxes. Well, most of us could get along very nicely on such a nice amount as this, because most of our people on the average have to get along with a third or less before they even pay taxes.

Now what shape will the Congressmen be in if their salaries are increased to \$15,000 a year? After they deduct their taxes, as they do now from their \$10,000 a year, they will not only have the same as they received before the war taxes were laid upon them, but they will have over \$1,000 in addition to their old salary of \$10,000.

In other words, what this bill would do would be to take an amount of money out of the public treasury to pay the taxes of every Congressman and allow them at least an additional \$1,000 over their old salaries. When you read this you can judge for yourself whether we are justified in saying that this Congressman has more than just immense impudence and that we are justified in stating that he has immaculate gall.

In order to save the face of Congress, if a majority of its members can be induced to pass such a measure, it is further provided that the salary of the President shall be increased from \$75,000 to \$100,000, and that members of the Cabinet should be given \$25,000 a year apiece.

As far as the President is concerned, not only has Franklin D. Roosevelt failed to ask for an increase in his salary, but he proposed that all incomes over \$25,000 should be taken into the public treasury, including his own. It was Congress which declined to have anything to do with such a proposition.

When someone said to the President: "You are certainly pulling down your own salary," he is reputed to have replied with a laugh: "Well, at least I'll be receiving the same salary as the President of General Motors." At the time this was said, the president of General Motors, together with his bonuses, was receiving in the neighborhood of \$300,000 per year.

Even the suggestion of such a measure as this from any member of Congress is slapping the majority of our people right in the face. The whole crux of the tax question is not how much anyone pays in taxes, but how much one has left to live on after taxes are paid. However, those belonging to the House of Representatives seem to have no conception of the problems of the vast majority of our people who belong to the Have Nots.

Of course no one believes that Congress would dare to pass such a bill, but the fact that a member of the House, whose seniority has brought him to the position of Chairman of the Naval Affairs Committee, should propose such a measure, is most astounding. It's true that he lives in a poll tax state. That's one reason why he has been in Congress so long. A minority of his people sent him there. What's more, he lives in a state which before the war was a real substandard wage state.

Nice picture, isn't it? A man who never did anything as a lawmaker to prevent the pay of sweatshop wages, wants the large salaries of Congressmen increased 50% at one fell swoop!—The Advance.

Has the Issue Changed from "What Shall be Done to "Who Shall do It?"

By RAYMOND HOFSES, Editor Reading Labor Advocate

One week after Pearl Harbor was attacked by the Japanese, the Socialists of Berks County, assembled in their regular annual general membership meeting, adopted a resolution in support of the war into which the nation had entered six days before. By that action the local Socialists reversed the stand against war which they maintained during World War I.

In order that their declaration should not be a mere empty gesture, and to strengthen and justify their action, the Berks Socialists stated the reason for their position in the clearest possible language. They made it plain that they considered the conflict more than war between nations. To them it was a war of ideals involving a way of life. The antagonists were not merely Japan and Germany on one side and America on the other, but—and this was of superior importance—between dictatorship and democracy.

And so it was that the Socialist war declaration contained such sentences as:

"Unqualified and unlimited support of democracy."

"Such wholehearted support will mean sacrifice, but for a principle worth sacrificing for."

"All out with everything we have."

"Long live democracy."

So, too, it was that, in projecting their thoughts to victory, the Socialists called for—

"A victory which will bring a peace from which all ideas of revenge and punishment must be excluded... and (a peace which) will declare for a complete abandonment of aggression."

Socialists made good on that declaration.

They shared the sacrifices of war without complaint.

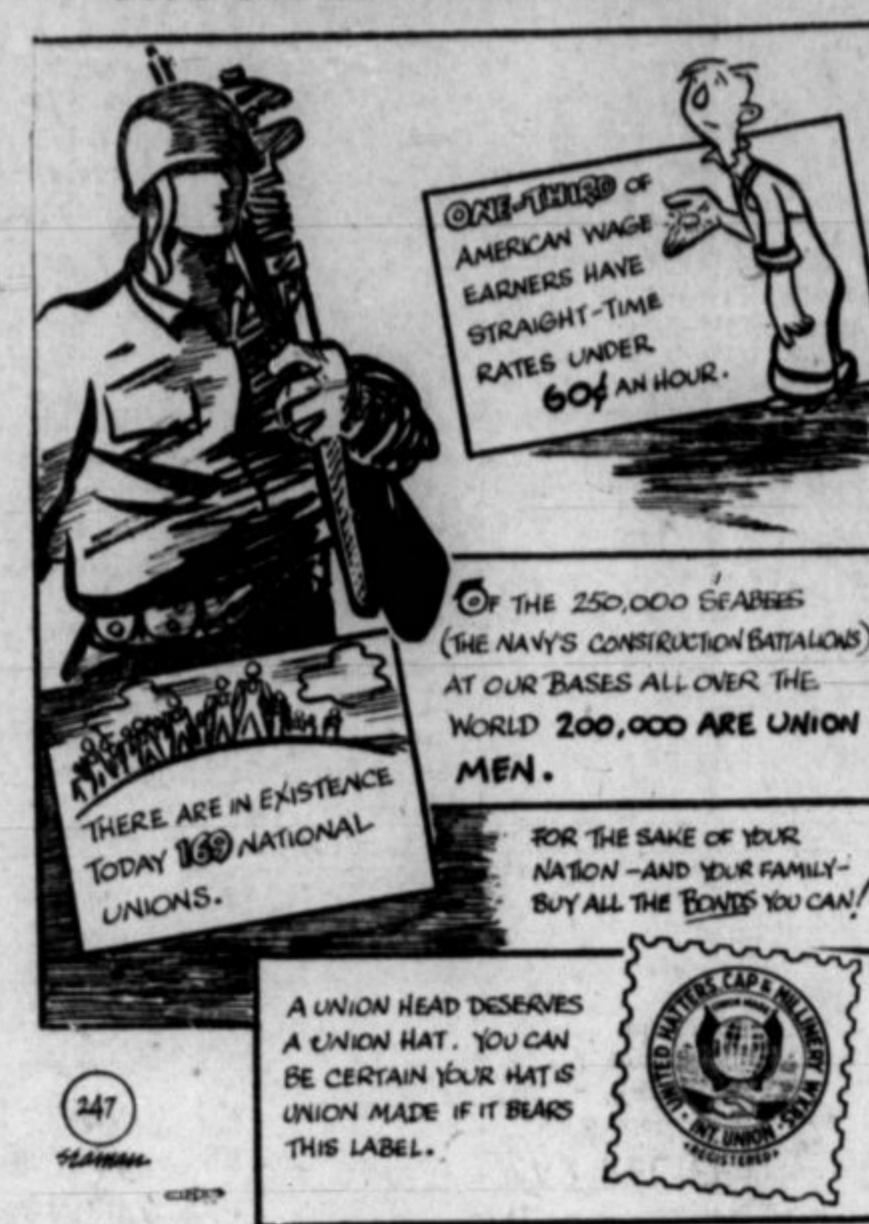
They saw their sons drafted without resistance.

They supplied their quota of service and blood.

They submitted to regimentation and controls on the home front with only the time-honored Social-

ist

THE MARCH OF LABOR

Europe Must Be Fed

Few people outside of Europe realize how acute is that continent's need of additional food supplies from abroad. In the war years Europe's total food production had declined about 10 per cent. She had also been cut off from imports, which supplied another 10 per cent of her food requirements.

To some extent the loss was offset by slaughtering livestock and using the feed as human food. But at the most this reduced the deficit only a few per cent.

The net loss has probably amounted to 12 per cent or more, and this at a time when requirements were increased by the extra war effort, overtime work, and so on.

This deficit would have been bearable, though uncomfortable, if it had been evenly distributed.

But it has not been. In Greece there was famine in many areas. The food distribution in many Belgian cities was extremely bad. The lowest income groups in the French cities were undernourished for four years and some of them actually starved.

In Rome as recently as last summer the infant mortality rate was close to 50 per cent: in other words, every other baby was destined to die within a year of its birth. The situation in Poland, Yugoslavia and many other parts of central and eastern Europe is probably no better, if it is not worse. There is also an acute shortage of food in Russia.

These facts are taken from an article by W. Jasny in the "New Leader." M. Jasny concludes his survey by saying that very large quantities of food will be required and a great effort will have to be made immediately if Europe's food needs are to be met.

But there is still another point he might have made, and that is that the problem is not merely a humanitarian one, though humanitarian reasons alone require that it should be solved, but it is also a diplomatic and political question of the greatest urgency to the Western democracies.

As the crisis in Belgium shows, it is not enough to liberate the peoples of Europe—their acute human needs must also be met.

If they are not met efficiently and quickly, the result may be a rush into extremism and the end of political democracy as we know it. — The Brewery Worker.

NAM NATION-WIDE PROPAGANDA CAMPAIGN

A high-powered advertising campaign by big business in daily papers in every city in the country with populations of 50,000 and over began.

Financed by the National Association of Manufacturers, the advertising campaign is designed to convince the public of the old Hoover formula that if business is left alone it will provide full employment and higher living standards after the war.

Under preparation for a year, the campaign will be pushed through nine newly-established regional offices throughout the country.

The NAM's campaign is geared to the realization that a large section of the American public either blames big business for the depression or believes that it proved itself incapable of pulling the nation out of the slump.—(LPA.)

hood and fundamental justice, on the spot.

The issue is the same, but the facts are different. And what are true democrats going to do about it?

That the cause of democracy would not be served merely by withdrawing from the war is obvious. But it is equally obvious that, if we permit our war administration to shatter democracy while this war is being fought, no post-war administration is going to be able to re-assemble the pieces.

Stealing a kiss may be petty larceny, but sometimes it's grand.

IN THE WIND

From THE NATION

Ralph G. Carpenter, director of the New Hampshire Fish & Game Department, in an interview with the Concord Daily Monitor and New Hampshire Patriot on December 1, offered the following suggestions for the economic reabsorption of World War II veterans: (1) "A few of them might well hunt and raise porcupines, commonly known as quill pigs, if they have the ingenuity to find a market for their meat." (2) "Yankee shrewdness, coupled with vision and patience, might well create a new and profitable market for quill pens, which once were the only kind used in signing official documents. Quills from ducks have been used in the past, but it is quite possible that turkeys' quills, white or black, might be used if the idea were properly cultivated."

A gentle business directory is being compiled in Chicago. The letterhead of the promoters bears this motto: "Millions of Gentiles Banded Together to Preserve the Gentle Way of Life, Gentle Business Ethics, Gentle Educational System, Gentle Moral Standards." The address is in the heart of the financial district.

Captain Lucien A. Dumais, a French Canadian from Montreal, has recently returned to London after nine months' work with the French maquis. He was one of the seventy Canadians who parachuted into different parts of France to help organize resistance to the Germans prior to the Allied invasion. He said it was "exciting work, but too much administrative detail."

Festung Europa: The Nazi propaganda machine in Norway has abandoned its campaign to convince the people that the forced evacuation of the northern part of the country was a "flight from Bolshevik terror." The stories of the evacuees are so uniformly unfavorable to the Germans that they have been ordered not to talk.

The penalty is death... A report from Prague has it that the wives of the S. S. men have been supplied with revolvers and hand grenades.

ANGLO-AMERICAN UNDERSTANDING AND BOOKS

Douglas Goldring, English writer, comments:

"A factor which contributes to misunderstanding between Americans and Britons is the one-way traffic in books, films, and dance music. Practically all the films shown here come from Hollywood, and the BBC relentlessly plugs the foulest jitterbug tunes from America. 27.5 percent of our publisher's scanty stocks of paper are devoted to books of American origin, but only 2.5 percent of American publications come from England. The American market has for years been closed to all but a handful of bestsellers, and a few of the more fashionable highbrows. This can only mean that American readers are simply not interested in what the British people are thinking about the war or planning for the peace."

UNDERGROUND JOKES—A SECRET WEAPON

Douglas Goldring, English writer, comments:

"It sounds like a fine idea, provided we can all agree on a definition of Americanism. Let's start off with a few basic principles.

Is fair play Americanism? The right to a fair and open hearing when charges are brought against you? The right to confront your accusers?

Certainly this is something we can all agree on, one thing that distinguishes us from totalitarian countries.

But the old Dies committee didn't follow this policy. It held star-chamber proceedings and condemned its victims in wholesale lots, without trial, on hearsay testimony.

On New Year's Day, Martin Dies used to issue his annual list of victims proscribed. Once he accused 1,121 government employees en masse of un-American activities—all but two of whom were later exonerated by the F. B. I.

First Subpoena Should Be For Mr. Dies

Here is something for the new committee to work on. It should issue its first subpoena for Martin Dies on a charge of introducing Gestapo methods into the United States.

There is another principle we can all agree upon. It is un-American in this country to deny any citizen the right to vote, and to work at any job for which he is capable.

Are there any persons in this country who engage in such un-American activities? Yes, there are. Right in the House of Representatives.

In such a case, the committee would be in duty bound to declare itself an un-American activity and disband as the first order of business.

A Judge in Boston Who is Worth of Honorable Mention

When Boston bites a book it is not news, but when a Boston judge dismissed a charge of obscenity and, in the bargain, says that policemen and detectives and judges of the Municipal Court, including himself, are not qualified to pass on the literary value of books, it is worth honorable mention. A clerk at the Dartmouth Book Stall was haled into court for having sold a copy of Erskine Caldwell's "Tragic Ground" after the Watch and Ward Society had complained about it. The detective who arrested the clerk cited a passage in the book about a woman being with a man who was naked to the waist. Judge Elijah Adlow of the Municipal Court was not impressed. He cited by comparison some of the dances at some of the shows in town who continue to be unarrested. He then asked the detective if he had read "Anthony Adverse" or "Gone with the Wind." Detective Blake replied that he had not, whereupon Judge Adlow observed, "That's the trouble with the Police Department. They haven't a big enough library." He went on to say that it "is not for me or for you to try to establish the literary tastes of the community." To be sure, he could not help indulging a little literary criticism himself. He said that "Tragic Ground" was a dull book—"one you would have to chain yourself to a chair to read"—but he can hardly be blamed for exercising any reader's prerogative. We are glad, incidentally, to learn that legislation is to be introduced at the next session of the Massachusetts legislature by which the book and not the clerk who sells it would be on trial. If Boston must make its periodical salutes into censorship, let it pick on the author or the publisher and not the clerk who sells a book. The author and the publisher may at least be presumed to have read it. — The Nation.

CAPITALISM STILL BREEDS WAR

It may be that those Americans, who have criticized the British policy toward the Poles and Greeks and who howled in anguish when Churchill let it be known that his chief war objective is the preservation of the Empire, were surprised to learn, that there are Englishmen who don't think too well of this country.

Which shows, among other things, that people have short memories.

After World War I Britain didn't like us either. Having taken America treasure and soldiers while the late Kaiser was threatening, Britain's rulers later reacted as many debtors do; they became peevish whenever they were reminded about their debt. They changed the name of "Uncle Sam" to "Uncle Shylock." They tried to trade off the debts they owed America for the debts Germany owed them. And not to this day has the debt of World War I been paid.

We delve into this bit of ancient history, at a time when relations between the present English-speaking alliance are somewhat less than cordial, because the whole thing presents a preview of what is likely to happen when the menace of Hitler is removed.

Dorothy Thompson pointed out that the only thing that keeps the United Nations' united today is the German threat. What will divide them after the war is another, but a very familiar, matter.

If both Britain and America insist upon preserving the private-profit system they must either come to an agreement as to the division of the world's markets or change from allies to rivals.

Economic competition is going to become increasingly serious at the same rate that world markets contract. And after the war is over it won't be long before highly-developed world capitalism will again create unsalable surpluses.

Sad experience should have taught any thinking adult that means. It means a return of the old economic rivalries out of which, Woodrow Wilson warned, wars develop.

Yes, capitalism has bred wars in the past and will in the future. Had humanity learned that lesson, so aptly taught by Wilson at the close of the last conflict, the present war might never have occurred.

More important, unless they learn that lesson soon, another generation will have to fight and die to evolve a transient solution for the problems that arise within a competitive world.

Only International Socialism will make real and lasting peace possible. This generation will have to decide whether it will accept the cure or endure the pains of another and costlier slaughter.—Reading Labor Advocate.

NEW 'DIES' COMMITTEE SHOULD PROBE THE HOUSE

KENESAW M. LANDIS II, in the Chicago Sun

Why should there be any objection to a permanent House committee on un-American activities?

It sounds like a fine idea, provided we can all agree on a definition of Americanism. Let's start off with a few basic principles.

Mr. Rankin introduced the resolution to create the new committee on un-American activities, and certainly he could not object to its powers of subpoena.

Committee Could Even Devour Itself

While Rankin is on the stand, the members should inquire into the strange coalition of poll-tax congressmen, summoning as the first witness Representative Rankin of Mississippi.

Here is a real conspiracy angle, and the members cannot ignore it because the combination resulted in the creation of the committee itself.

They have a good lead in a remarkable Representative Rankin made on the floor of the House when a New Deal congressman warned that all Americans have a right to express their honest opinions on political matters.

Rankin disagreed, observing that the honest opinions of "subversive groups" had unseated "deserving members" of Congress.

The committee on un-American activities must first of all determine whether it wasn't set up for the un-American purpose of victimizing people who in the last election subverted certain politicians from their soft seats in Congress.

There is another principle we can all agree upon. It is un-American in this country to deny any citizen the right to vote, and to work at any job for which he is capable.

Are there any persons in this country who engage in such un-American activities? Yes, there are. Right in the House of Representatives.